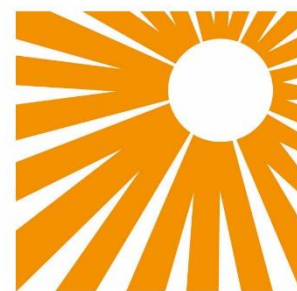

افشای سرمایه نظارتی طبق رکن ۳ بازل

بانک خاورمیانه
Middle East Bank

افشای سرمایه نظارتی طبق رکن ۳ بازل

طبق رویکرد های Standardised و F-IRB بازل

۲۹ اسفند ۱۴۰۱

فهرست

.....	گزارش افشای سرمایه نظارتی طبق رکن ۳ بازل	۰
۳.....	۱. اصول گزارش	۳
۳.....	۱,۱ درباره بانک	۳
۳.....	۱,۲ اصول تلفیق	۳
۳.....	۱,۳ افشاگری و استانداردهای سرمایه نظارتی بازل ۳	۳
۴.....	۲. ساختار سرمایه	۴
۵.....	۳. کفایت سرمایه	۵
۵.....	۳,۱ نسبت‌های سرمایه نظارتی	۵
۶.....	۳,۲ دارایی‌های موزون شده به ریسک	۶
۶.....	۳,۲,۱ رویکرد استاندارد	۶
۷.....	۳,۲,۲ رویکرد رتبه بندی داخلی بنیادی (F-IRB)	۷
۸.....	۴. ساختار و وظایف مدیریت ریسک	۸
۹.....	۵. ریسک اعتباری	۹
۹.....	۵,۱ سیاست های ریسک اعتباری	۹
۱۰.....	۵,۲ حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات	۱۰
۱۰.....	۵,۳ دارایی‌های در معرض ریسک اعتباری	۱۰
۱۰.....	۵,۳,۱ کل موجودی دارایی	۱۰
۱۰.....	۵,۳,۲ موجودی نقد و شبه نقد	۱۰
۱۰.....	۵,۳,۳ تسهیلات اعطایی	۱۰
۱۱.....	۵,۳,۴ اوراق بهادار	۱۱
۱۱.....	۵,۳,۵ سهام	۱۱
۱۱.....	۵,۳,۶ دارایی‌های زیر خطی	۱۱
۱۱.....	۵,۳,۷ توزیع دارایی های اعتباری بر اساس نوع صنعت و منطقه جغرافیایی	۱۱
۱۲.....	۵,۴ سیستم رتبه دهی اعتباری	۱۲
۱۲.....	۵,۵ تعیین پارامترهای ریسک اعتباری	۱۲
۱۲.....	۵,۵,۱ احتمال نکول	۱۲

۵,۵,۲	میزان اکسپوژر در معرض نکول.....	۱۲.....
۵,۵,۳	زیان در صورت نکول.....	۱۲.....
۵,۶	کاهش ریسک اعتباری.....	۱۲.....
۵,۷	آزمون بحران.....	۱۳.....
<u>۶</u>	ریسک بازار.....	۱۵.....
۶,۱	گزارش دهی از ریسک بازار.....	۱۵.....
۶,۲	اندازه گیری ریسک بازار.....	۱۵.....
۶,۳	ریسک نرخ سود.....	۱۵.....
۶,۳,۱	ریسک نرخ سود روی اقلام قابل داد و ستد.....	۱۵.....
۶,۳,۲	ریسک نرخ سود دارایی‌ها و بدهی‌های غیر معاملاتی.....	۱۶.....
۶,۴	ریسک نرخ ارز.....	۱۷.....
۶,۵	ریسک سهام.....	۱۷.....
<u>۷</u>	ریسک عملیاتی.....	۱۸.....
۷,۱	روش خود ارزیابی ریسک و کنترل.....	۱۸.....
۷,۲	سامانه شناسایی ریسک‌های عملیاتی.....	۱۹.....
۷,۳	فرایند خدمات و محصولات جدید.....	۱۹.....
۷,۴	انباره ریسک.....	۱۹.....
۷,۵	رویکرد اندازه گیری استاندارد به روز شده.....	۱۹.....

۱. اصول گزارش

۱,۱ درباره بانک

بانک خاورمیانه در سال ۱۳۹۲ در شهر تهران با شماره ثبت ۴۳۰۷۹۵ تأسیس و در سامانه بورس اوراق بهادار تهران (TSE) با نماد "و خاور" ثبت شده است. استراتژی کسب و کار این بانک به عنوان یک بانک شرکتی بر پایه تأمین مالی و سرمایه گذاری بر مشتریان حقوقی و اشخاص حقیقی دارای درآمد بالا می باشد و با تعداد شعب کم، در تلاش است تا با بکارگیری تکنولوژی، بانکداری از راه دور و استفاده از اینترنت بانک و موبایل بانک به مشتریان خود در سراسر کشور خدمات ارائه نماید. این بانک با تیم مدیریتی قوی به همراه سرمایه انسانی ماهر و با انگیزه، در یک بازه زمانی نسبتاً کوتاه توانسته است خود را به عنوان یکی از سودآورترین بانک های ایران معرفی کند.

۱,۲ اصول تلفیق

صورت های مالی تلفیقی بانک شامل حساب های بانک و شرکت های تابعه آن، از جمله شرکت هایی که بانک در آن دارای حق رأی بوده و نفوذ قابل توجهی بر تصمیمات عملیاتی و تأمین مالی شرکت دارد، می باشد. بنابراین، در صورت های مالی تلفیقی، حساب ها و معاملات بین شرکت ها حذف شده اند. نتایج عملیات شرکت های وابسته از تاریخی که با بانک ذینفع واحد شده اند، در صورتهای مالی درج شده است. دارایی هایی که توسط بانک مدیریت ولی در مالکیت بانک نیستند ("custodianship") در صورتهای مالی تلفیقی اعمال نمی شوند. تهیه صورتهای مالی تلفیقی مطابق با اصول استانداردهای حسابداری ایران است و توسط حسابرسان مستقل و بازرسی قانونی کنترل می شود و اطلاعات آن در بخش گزارش حسابرس و صورتهای مالی حسابرسی شده ارائه گردیده است.

۱,۳ افشاگری و استانداردهای سرمایه نظارتی بازل ۳

بانک خاورمیانه علاوه بر رعایت الزامات سرمایه نظارتی ابلاغ شده توسط بانک مرکزی ایران (CBI)، به طور داوطلبانه کفایت سرمایه خود را مطابق رهنمود های بازل ۳ ارائه می دهد. بازل ۳ یک چارچوب نظارتی متشکل از سه رکن به شرح ذیل می باشد:

- رکن اول: کفایت سرمایه و حداقل سرمایه مورد نیاز
- رکن دوم: بررسی نظارت بر ارزیابی کفایت سرمایه و راهبردهای بانک ها و مؤسسات مالی
- رکن سوم: ترویج انضباط در بازار از طریق شفافیت و افشای عمومی کفایت سرمایه و نقدینگی

محاسبه کفایت سرمایه مطابق با رهنمودهای بازل ۳ با دو رویکرد استاندارد (Standardized Approach) و رتبه بندی داخلی (IRB) ارائه می شود. همچنین، رویکرد رتبه بندی داخلی به رویکرد بنیادی (F-IRB) و پیشرفته (A-IRB) تقسیم شده است. در حال حاضر بانک

¹ Tehran Stock Exchange

² Internal Rating Based approach

³ Fundamental Internal Rating Based approach

⁴ Advanced Internal Rating Based approach

خاورمیانه کیفیت سرمایه خود را بر اساس رویکرد های Standardized و F-IRB به صورت جزئی برای زیر مجموعه از طبقه های دارایی از جمله تسهیلات شرکتی، تامین مالی پروژه ها از طریق صندوق توسعه ملی^۵ و اقلام زیر خطی ترازنامه ارائه می کند.

۲. ساختار سرمایه

بازل ۳ سرمایه را به دو دسته سرمایه لایه ۱ و سرمایه لایه ۲ طبقه بندی می کند. سرمایه لایه ۱ از سرمایه عادی لایه ۱ (CET1^۶) و سرمایه اضافی لایه ۱ (AT1^۷) تشکیل شده است که در حال حاضر بانک خاورمیانه از ابزارهای سرمایه ای که مشمول شرایط AT1 هستند، استفاده نمی نماید. بنابراین، سرمایه لایه ۱ بانک خاورمیانه کاملاً از سرمایه CET1 تشکیل شده است. کل سرمایه این بانک، طبق بازل ۳ معادل مبلغ سرمایه لایه ۱ و لایه ۲ است.

جدول زیر ترکیب سرمایه بانک را مطابق رویکرد Standardized بازل ۳ در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹ نمایش می دهد. از آنجا که سرمایه گذاری در موسسات مالی کمتر از ۱۰٪ سرمایه لایه ۱ بوده است، لزومی بر کسر مبلغ مازاد آن از سرمایه لایه مذکور نیست.

جدول ۱- ترکیب سرمایه بانک خاورمیانه در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹ (میلیون ریال)

سرمایه	۳۵,۰۰۰,۰۰۰
سود انباشته	۳۲,۹۳۳,۷۵۱
اندوخته قانونی	۱۳,۶۰۴,۱۹۴
سایر اندوخته ها / منافع فاقد حق کنترل	۲,۹۲۴,۶۴۵
دارایی های نامشهود	(۲۲۷,۸۵۱)
سرمایه گذاری در نهاد های مالی که بیش از ۱۰٪ سرمایه لایه یک است	-
سایر تعدیلات نظارتی	(۴۲۲,۲۴۸)
سرمایه لایه ۱	۸۳,۸۱۲,۴۹۱
مازاد تجدید ارزیابی دارایی ها	-
ذخایر عمومی تا نهایتاً ۱.۲۵٪ دارایی های موزون شده	۷,۳۹۴,۷۷۹
سایر تعدیلات نظارتی	-
سرمایه لایه ۲	۷,۳۹۴,۷۷۹
کل سرمایه طبق رویکرد استاندارد	۹۱,۲۰۷,۲۷۰

5 Specialized lending exposures

6 Common Equity Tier 1 Capital

7 Additional Tier 1 Capital

۳. کفایت سرمایه

بانک خاورمیانه وضعیت سرمایه را مطابق با میزان ریسک پذیری خود (سند اشتباهی ریسک) مدیریت نموده و اطمینان دارد که در هر زمان برای حمایت از فعالیت های تجاری در راستای استراتژی کلی کسب و کار خود، سرمایه کافی در اختیار دارد. حاکمیت شرکتی بانک، فرآیند مدیریت سرمایه را به عنوان یک عامل مهم در تدوین استراتژی کسب و کار، اشتباهی ریسک و تعیین محدوده قابل قبول ریسک مدنظر قرار می دهد.

مدیریت ریسک بانک، به صورت ادواری ارزیابی کفایت سرمایه داخلی (ICAAP)^۸ را بر اساس ریسک اکسپوزر فعلی انجام می دهد. فرآیند ارزیابی داخلی کفایت سرمایه، یک ارزیابی موثر از منابع و نیازهای سرمایه ای بانک، تحت شرایط عادی و بحرانی اقتصادی می باشد.

هیئت مدیره بانک همواره بر اجرای ICAAP نظارت دارند. لذا، دپارتمان مدیریت ریسک مرتباً هیئت مدیره را از میزان سرمایه اقتصادی، کفایت نقدینگی و کفایت سرمایه مطلع نموده و در جهت تقویت روند نظارت ICAAP به آنها کمک می کند.

۳.۱ نسبت های سرمایه نظارتی

بانک خاورمیانه در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹ دارای سرمایه مناسب و بیش از نیاز سرمایه نظارتی بوده است. نسبت کفایت سرمایه (CAR)^۹ مطابق با سه مدل جداگانه اندازه گیری و گزارش شده است:

- دستورالعمل بانک مرکزی
- رویکرد Standardised بازل ۳
- رویکرد F-IRB بازل ۳

جهت دریافت اطلاعات بیشتر در خصوص محاسبه کفایت سرمایه بانک طبق دستورالعمل بانک مرکزی، به یادداشت ۳-۷-۵۳ صورت مالی مراجعه شود. جدول زیر نسبت های سرمایه ای بانک را مطابق با رویکرد Standardized و F-IRB بازل نشان می دهد.

^۸Internal Capital Adequacy Assessment Process

^۹ Capital Adequacy Ratio

جدول ۲- خلاصه ای از نسبت های سرمایه ای نظارتی بازل ۳

بازل ۳		
رویکرد F-IRB	رویکرد Standardised	(میلیون ریال)
سرمایه نظارتی		
۸۳,۸۱۲,۴۹۱	۸۳,۸۱۲,۴۹۱	سرمایه لایه ۱
۸۷,۵۸۰,۰۹۶	۹۱,۲۰۷,۲۷۰	کل سرمایه
دارایی ها		
۶۲۷,۹۳۴,۱۴۵	۶۳۵,۲۷۴,۸۱۸	دارایی های موزون شده به ریسک
نسبت های سرمایه ای		
۱۳.۳٪	۱۳.۲٪	کفایت سرمایه : حقوق صاحبان سهام/سرمایه لایه ۱
۱۳.۹٪	۱۴.۴٪	کفایت سرمایه : حقوق صاحبان سهام/کل سرمایه
۱۲.۳٪	۱۲.۳٪	نسبت اهرمی طبق بازل ۳ ^۱

۱. سرمایه لایه ۱ تقسیم بر مجموع دارایی های بالا خط و دارایی های زیر خط پس از اعمال ضریب تبدیل.

۳.۲ دارایی های موزون شده به ریسک

رویکردهای Standardised و F-IRB بازل ۳ شامل برآورد ریسک های اعتباری ، ریسک بازار و ریسک های عملیاتی است.

۳.۲.۱ رویکرد استاندارد

جهت تخمین ریسک اعتباری طبق رویکرد استاندارد، دارایی های در معرض ریسک اعتباری^{۱۰} با در نظر گرفتن وزن ریسک اعلام شده، در دسته ها و زیر مجموعه های از پیش تعریف شده بازل ۳ طبقه بندی شده اند.

ریسک بازار شامل ریسک ناشی از معاملات اوراق بهادار، ارزهای خارجی (FX) و دارایی های در معرض ریسک از نوع کالا می باشد. سرمایه مورد نیاز برای ریسک بازار براساس دستورالعمل بانک مرکزی (یادداشت ۲-۷-۵۳ صورت های مالی) محاسبه شده است. محاسبه دارایی های موزون شده به ریسک بازار نسبتاً نزدیک به دستورالعمل های تعیین شده در رویکرد استاندارد بازل ۳ (منتشر شده در ژانویه ۲۰۱۹) که با توجه به اقتصاد ایران تعدیل شده است، می باشد.

سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک عملیاتی بانک، با بکارگیری روش استاندارد بروز شده بازل ۳ (دسامبر ۲۰۱۷)^{۱۱} اندازه گیری شده است.

¹⁰ Credit exposure

¹¹ Basel 3 - Updated Standardised Measurement Approach (USMA)

جدول زیر میزان دارایی‌های موزون شده به ریسک (RWA^{۱۲}) را طبق رویکرد Standardized بازل ۳ در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹ نشان می‌دهد.

جدول ۳- دارایی‌های موزون شده به ریسک طبق رویکرد استاندارد بازل ۳ در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹

گروه ریسک	مقدار قبل از CRM و CCF (میلیون ریال)	مقدار پس از CRM و CCF (میلیون ریال)	دارایی موزون شده به ریسک (میلیون ریال)
سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار دولتی با درآمد ثابت	۱۸,۱۲۱,۳۱۲	۱۸,۱۲۱,۳۱۲	-
بانک‌های توسعه چند جانبه	-	-	-
بانک‌ها	۷۳,۲۴۲,۶۱۲	۷۳,۲۴۲,۶۱۲	۵۸,۵۹۴,۰۹۰
تسهیلات مشتریان حقوقی	۲۲۷,۴۷۷,۰۵۷	۱۹۷,۸۷۹,۵۸۳	۱۹۴,۰۸۰,۲۸۱
تامین مالی پروژه‌ها از طریق صندوق توسعه ملی	۱۳۲,۴۵۶,۱۸۸	۱۲۴,۴۳۴,۱۰۲	۱۶۱,۷۶۴,۳۳۳
اکسپوزها با پشتوانه وثیقه ملکی	۹۰۶,۹۲۵	۹۰۶,۹۲۵	۹۰۶,۹۲۵
تسهیلات مشتریان حقیقی	۱,۳۱۲,۷۲۷	۱,۲۶۳,۴۷۰	۶۵۹,۷۳۹
سرمایه‌گذاری بلند مدت در سایر سهام	۸۹۲,۷۳۹	۸۹۲,۷۳۹	۲,۲۳۱,۸۴۸
سایر دارایی‌ها	۲۰,۴۱۵,۴۲۷	۲۰,۴۱۴,۵۹۹	۱۳,۰۲۰,۹۹۸
تسهیلات غیر جاری	۸,۵۵۱,۹۲۶	۸,۵۵۰,۱۷۷	۱۲,۵۷۰,۷۶۹
مجموع اقلام بالا خط			۴۴۳,۸۲۸,۹۸۱
تعهدات بابت ضمانتنامه‌های صادر شده	۲۱۰,۷۱۵,۷۲۱	۹۵,۵۰۰,۲۲۵	۹۵,۵۰۰,۲۲۵
تعهدات بابت اعتبار اسنادی (دیداری)	۲۰,۵۹۵,۸۷۸	۱,۶۵۴,۰۰۰	۱,۶۵۴,۰۰۰
تعهدات بابت اعتبار اسنادی (یوزانس)	-	-	۰
سایر تعهدات	۱۹,۲۶۲,۶۴۴	۱۹,۲۶۲,۶۴۴	۷,۷۰۵,۰۵۸
مجموع اقلام زیر خط			۱۰۴,۸۵۹,۲۸۲
ریسک بازار	۳,۳۳۱,۴۵۲		۴۱,۶۴۳,۱۵۰
ریسک عملیاتی	۳,۴۳۲,۰۱۸		۴۲,۹۰۰,۲۲۵
مجموع دارایی‌های موزون شده به ریسک			۶۳۳,۲۳۱,۶۳۸

۳,۲,۲ رویکرد رتبه بندی داخلی بنیادی (F-IRB)

علاوه بر رویکرد Standardized بازل ۳، بانک به صورت داوطلبانه وضعیت سرمایه خود بر اساس رویکرد F-IRB بازل از اطلاعات تاریخی جهت برآورد احتمال نکول (PD) برای تسهیلات گیرندگان حقوقی شامل تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی، گزارش می‌دهد.

مدل رتبه بندی بانک طبق رویکرد F-IRB محدود به اکسپوزر شرکت‌های تسهیلات گیرنده شامل انواع تسهیلات و تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی، ضمانتنامه و اعتبارات اسنادی است. جدول زیر احتمال نکول تاریخی و مقدار اکسپوزر هر دسته از گروه‌های ریسک را به عنوان درصدی از پرتفوی تسهیلات به اشخاص حقوقی بانک نشان می‌دهد.

¹² Risk Weighted Assets

جدول ۴ - داده‌های تاریخی احتمال نکول و درصد اکسپوژر تسهیلات گیرنده بر اساس رتبه ریسک

رتبه ریسک	احتمال نکول تاریخی	درصد از کل اکسپوژر پرتفوی تسهیلات شرکتی
AAA	۰.۵٪	۰.۲۰٪
AA	۰.۵٪	۰.۳۳٪
A	۰.۵٪	۰.۳۳٪
BBB	۰.۸٪	۱.۸۵٪
BB	۲.۰٪	۱۶.۶۵٪
B	۶.۲٪	۶۵.۱۰٪
CCC	۱۵.۶٪	۱۴.۲۵٪
C/CC	۲۶.۵٪	۰.۲۵٪
شرکت های رتبه بندی نشده	۱۵.۰٪	۱.۰۴٪
مجموع		۱۰۰٪

در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹ میانگین موزون رتبه تسهیلات شرکتی بانک که رتبه بندی شده‌اند "B" است و کفایت سرمایه بانک طبق رویکرد F-IRB ، ۱۳،۹٪ است که قبلاً در جدول ۲ نمایش داده شده است.

۴. ساختار و وظایف مدیریت ریسک

بانک خاورمیانه برای مدیریت ریسک دارای یک رویکرد سیستماتیک می‌باشد که در چارچوب سند استراتژی ریسک تعریف شده است. جلسه کمیته ریسک بانک^{۱۳} (RC) به صورت هفتگی برگزار و در آن گزارشات مربوط به ریسک های مهم، حدود ریسک و بازبینی استراتژی ریسک صورت می‌پذیرد. استراتژی ریسک نقش ها و مسئولیت های مشخصی را برای مدیریت ریسک بیان می‌کند که زمینه را برای تفویض اختیارات به کمیته های مختلف و کارمندان اجرایی و همچنین تعیین محدودیت های قابل قبول ریسک در رابطه با فعالیت های بانک فراهم می‌نماید.

سند بازل با عنوان "رهنمودهای اصول حاکمیت شرکتی برای بانک‌ها"^{۱۴}، که در اکتبر ۲۰۱۴ منتشر شده است، پایه و اساس وظایف و مسئولیت های کمیته ریسک را تعیین می‌کند. کمیته عالی ریسک بانک خاورمیانه شامل یک عضو از اعضای غیر اجرایی هیأت مدیره به عنوان رئیس کمیته، حداکثر یکی از اعضای اجرایی هیأت مدیره یا مدیر عامل، و سایر اعضای مستقل است. مدیر ارشد ریسک به عنوان دبیر مسئول اجرای سیاست های کمیته عالی ریسک و گزارش ریسک های مهم به اعضای کمیته می‌باشد.

واحد ریسک تحت ضوابط و رهنمودهای کمیته ریسک بانک فعالیت می‌نماید و مسئول اجرای سیاست های ابلاغی کمیته ریسک می‌باشد. واحد ریسک دارای ۶ کارشناس می‌باشد و این افراد زیر نظر مدیر ارشد ریسک فعالیت می‌کنند.

¹³ Risk Committee

¹⁴ Guidelines - Corporate governance principles for banks

حسابرس داخلی بانک مستقلاً به هیات مدیره گزارش می‌دهد و با انجام آزمایش‌های دوره ای به ارزیابی مستقل و کیفیت سنجی فرآیندها و انجام کنترل‌های کلیدی در سراسر بانک و همچنین بررسی پورتهوی اعتباری می‌پردازد.

۵. ریسک اعتباری

زبان ناشی از نکول مشتریان اعتباری بانک در بازپرداخت به موقع تعهداتشان ریسک اعتباری تعریف شده است. از جمله محصولات بانک که در معرض ریسک اعتباری قرار می‌گیرند عبارتند از: وام‌ها، ضمانت نامه‌های بانکی، اعتبارات اسنادی، اوراق بهادار و دارایی‌های قابل داد و ستد. رویدادهای نامطلوب کلان اقتصادی اخیر در ایران که بر اثر تحریم‌های یکجانبه آمریکا و ادامه همه‌گیری ویروس کرونا نیز شدت گرفته‌اند، پورتهوی اعتباری بانک را تحت تأثیر قرار داده است و از اثرات این رویدادها می‌توان به کاهش تولید ناخالص داخلی و مصرف سرانه کشور، همراه با تورم بالا در بازار ناپایدار ارز و همچنین عدم اطمینان در مورد نرخ سود اشاره کرد. افزایش نرخ نکول در بین مشتریان اعتباری بانک منجر به افزایش هزینه‌های پرداختی و ذخیره برای پوشش زبان اعتباری می‌شود.

در بانک خاورمیانه، بررسی ریسک اعتباری برای هر مشتری با ارزیابی اولیه مشخصات مالی، تاریخچه اعتباری، چشم انداز کسب و کار و ساختار مدیریت و مالکیت مشتری آغاز می‌گردد. با استفاده از مدل‌های رتبه‌بندی تجربی مخصوص هر صنعت و بر اساس داده‌های موجود، به هر مشتری اعتباری رتبه ریسک در محدوده AAA تا C / CC اختصاص داده می‌شود، که این رتبه نشانگر احتمال نکول^{۱۵} (PD) مشتری در طول سال مالی آینده است. مدیریت ریسک بانک رتبه‌بندی اعتباری مشتریان را به صورت مداوم مورد بررسی قرار می‌دهد تا بر تغییرات وضعیت ریسک مشتریان نظارت داشته باشد.

در ارائه نظرات در خصوص ریسک اعتباری مشتریان، علاوه بر رتبه ریسک، وثیقه، تمرکز در حوزه صنعت، میزان کل خط اعتباری تخصیص داده شده به شرکت‌های وابسته (گروه) و همچنین رابطه بلند مدت مشتری با بانک نیز در نظر گرفته می‌شود.

۵.۱ سیاست‌های ریسک اعتباری

سیاست اعتباری بانک خاورمیانه از مقررات بانک مرکزی و همچنین دستورالعمل کمیته نظارت بانکی بازل^{۱۶} پیروی می‌کند. ظرفیت ریسک‌پذیری اعتباری بانک به نسبت پورتهوی اعتباری به سپرده‌ها، معیارهای اندازه‌گیری کفایت سرمایه، معیارهای اندازه‌گیری نقدینگی و مقررات بانک مرکزی وابسته است که این موارد در سند اشتباهی ریسک و استراتژی مدیریت ریسک نیز ذکر شده است.

مشتریان حقوقی هسته اصلی مشتریان اعتباری بانک خاورمیانه را تشکیل می‌دهند. همچنین، بانک از صاحبان مشاغل انفرادی که دارای کارت بازرگانی هستند، جهت ارائه تسهیلات استقبال نموده و در تلاش است که روابط بانکی بلند مدت خود را با همه مشتریان اعتباری حفظ کرده و یا توسعه دهد.

رویکرد اساسی بانک خاورمیانه ارائه خدمات و تسهیلات بانکی به مشتریان به منظور برآورد نیازهای سرمایه در گردش است. حوزه فعالیت‌های بین‌المللی بانک، عمدتاً مربوط به ارائه تسهیلات سرمایه در گردش و اعتبارات اسنادی به شرکت‌های فعال در بخش مواد غذایی و دارویی جهت

¹⁵ Probability of Default

¹⁶ Basel Committee on Banking Supervision (BCBS)

واردات مواد اولیه و قطعات مورد نیازشان می باشد. در موارد خاص، این بانک در زمینه تأمین مالی همگانی نظیر تأمین منابع مالی از طریق بازار سرمایه یا صندوق توسعه ملی^{۱۷} (NDF) فعالیت می نماید.

واحد اعتبارات قبل از ارسال اطلاعات به واحد ریسک ارزیابی اعتباری خود از مشتریان را انجام می دهد. بخشی از سیاست ریسک اعتباری، حفظ میانگین رتبه ریسک اعتباری کل پورتهوی بانک بوده که طبق رتبه بندی موسسه Moody's، این رتبه بالاتر از "B2" (مشابه رتبه "B" در S&P) است. مشتریانی که دارای رتبه اعتباری کمتری هستند، برای پوشش احتمال نکول خود، می بایست وثایق کافی ارائه دهند. بانک به طور مداوم تمرکز تسهیلات کلان را در جهت کاهش ریسک خود بررسی می نماید تا نسبت به رعایت محدودیت های بانک مرکزی برای "تسهیلات مهم" اطمینان حاصل کند.

۵.۲ حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات

تصمیم گیری مصوبات اعتباری در بانک خاورمیانه براساس حدود مقرر، در شعب، کمیته اعتباری مرکز، کمیته عالی و هیات مدیره انجام می شود. یادداشت ۳-۴-۵۳ صورت های مالی جزئیات حدود اختیارات برای تصویب اعتبار را بیان می کند.

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد مراحل تصویب اعتبار به یادداشت ۲-۳-۵۳ صورت مالی مراجعه شود.

۵.۳ دارایی های در معرض ریسک اعتباری

۵.۳.۱ کل موجودی دارایی

بر اساس صورت های مالی منتهی به ۱۴۰۱/۱۲/۲۹، کل دارایی های تلفیقی بانک تقریباً ۶۹۷ هزار میلیارد ریال بوده است که در مقایسه با سال قبل، ۱۶۰ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است. عامل اصلی افزایش در کل مانده دارایی ها مربوط به افزایش تسهیلات اعطائی ناشی از درخواست های اعتباری شرکت ها می باشد.

۵.۳.۲ موجودی نقد و شبه نقد

موجودی نقد، مطالبات از بانک ها و اوراق جزو ابزاهای نقدینگی بانک هستند و بانک جهت مدیریت امور نقدینگی خود ترکیب این سه مورد را تعیین می نماید.

۵.۳.۳ تسهیلات اعطایی

با توجه به ترازنامه، تسهیلات اعطایی به مشتریان تقریباً ۱۴۱ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است که این افزایش ناشی از تقاضای شدید تسهیلات شرکتی می باشد.

جدول ۵ تسهیلات را بر اساس وضعیت پرداخت به تفکیک نشان می دهد.

¹⁷ National Development Fund

جدول ۵- رفتار بازپرداخت تسهیلات گیرندگان بر حسب سر فصل های جاری و غیر جاری (تسهیلات ریالی)

وضعیت سر فصل	توضیح	درصد از کل مقدار اکسپوژر
جاری	کمتر از دو ماه	۹۷٪
سررسید گذشته	بین ۲ ماه تا ۶ ماه	۱,۲٪
معوق	بین ۶ ماه تا ۱۸ ماه	۰,۷٪
مشکوک الوصول	بیش از ۱۸ ماه	۱,۱٪
کل مشتریان جاری		۱۰۰٪

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد کیفیت، تمرکز، وثیقه، توزیع صنعت و مدیریت تسهیلات، به یادداشت ۵۳,۳ ("ریسک اعتباری") صورت های مالی مراجعه کنید.

۵,۳,۴ اوراق بهادار

در ترازنامه تلفیقی منتهی به پایان سال مالی ۱۴۰۱، سرمایه گذاری در اوراق بهادار خزانه اسلامی، اوراق قرضه دولتی و اوراق بهادار شرکت ها در مجموع ۲۰ هزار میلیارد ریال است. بانک از پورتنوی اوراق بهادار در درجه اول جهت مدیریت ریسک بازار و نقدینگی استفاده می کند و همچنین با توجه به شرایط بازار به دنبال اخذ بازده مناسب اقتصادی از این سرمایه گذاری ها می باشد. برای اطلاعات بیشتر در مورد اوراق بهادار بدهی، به یادداشت ۲۸,۳ صورت های مالی مراجعه کنید.

۵,۳,۵ سهام

بانک به دلیل ملاحظات مقرراتی و مرتبط با کفایت سرمایه تصمیم بر خروج از پورتنوی خرید و فروش سهام گرفته است لیکن با توجه به اقتضای بازار جهت عملیات بازگردانی سهام خود اقدام به معامله و بازارگردانی نموده است. میزان سرمایه گذاری ها در سهام در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹، ۸۹۵ میلیارد ریال بوده است. (این مبلغ در سال گذشته در حدود ۲,۲۱۰ میلیارد ریال بوده است). برای اطلاعات بیشتر در مورد سرمایه گذاری در سهام به یادداشت ۲۸,۱ و ۲۸,۲ صورت های مالی مراجعه کنید.

۵,۳,۶ دارایی های زیر خطی

میزان تعهدات زیر خطی ترازنامه بانک در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹، از حدود ۱۳۴ هزار میلیارد ریال در سال قبل، به ۲۸۷ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است. برای اطلاعات بیشتر در مورد اقلام زیر خطی به یادداشت ۴۹ صورت های مالی مراجعه کنید.

۵,۳,۷ توزیع دارایی های اعتباری بر اساس نوع صنعت و منطقه جغرافیایی

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد توزیع جغرافیایی و صنعت دارایی های در معرض ریسک اعتباری، به یادداشت های ۵۳-۳-۸-۱ "توزیع بخش اقتصادی تسهیلات و سرمایه گذاری در سهام و تمرکز درون یا برون مرزی آن" و ۵۴-۳ "تمرکز جغرافیایی اقلام عمده دارایی ها و بدهی ها و درآمدها" مراجعه کنید.

۵,۴ سیستم رتبه دهی اعتباری

سیستم رتبه‌دهی اولیه ریسک، شامل تعداد زیادی از مدل‌های رتبه‌بندی تجربی و داخلی است که مبتنی بر صنایع مختلف می‌باشد. چنین مدل‌هایی معمولاً براساس ترکیبی از اطلاعات موجود در صورت‌های مالی همراه با اطلاعات خاص مشتریان و بر اساس داده‌های تاریخی نکول آن‌ها می‌باشد. تیم ریسک اعتباری به صورت دوره‌ای مدل‌ها را براساس تجربه تاریخی نکول مشتریان به گونه‌ای می‌سنجد که رتبه‌های ریسک و احتمال نکول مشتریان سازگاری لازم را با دسته‌های مختلف صنعت داشته باشد.

۵,۵ تعیین پارامترهای ریسک اعتباری

میزان عملکرد و مناسب بودن پارامترهای ریسک سرمایه بانک به طور منظم مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. کیفیت صحت هر پارامتر با مقایسه مقادیر پیش‌بینی شده و نتایج تحقق یافته سنجیده می‌شود. همچنین با سنجش هر پارامتر با استانداردهای خارجی و یا روش‌های اندازه‌گیری جایگزین می‌توان کیفیت صحت پارامترها را تایید نمود.

۵,۵,۱ احتمال نکول

احتمال نکول (PD) یک تخمین تجربی از میانگین نرخ نکول یک ساله مشتری در شرایط اقتصادی مختلف است. روش تخمین PD ها برای مشتریان اعتباری با رتبه ریسک آن‌ها و تعریف نکول طبق بازل ۳، یکسان است. "نکول" به معنی عدم پرداخت و یا تاخیر بیش از ۹۰ روز مشتریان در بازپرداخت تعهداتشان است.

۵,۵,۲ میزان اکسپوژر در معرض نکول

اکسپوژر در معرض نکول^{۱۸} (EAD)، میزان مورد انتظار از زیان در صورت نکول مشتری اعتباری می‌باشد. درصد EAD مشتریان اعتباری بر اساس تجربه تاریخی بانک و بررسی‌های آماری محاسبه می‌گردد.

۵,۵,۳ زیان در صورت نکول

زیان در صورت نکول یا "LGD" زیان تخمین زده شده‌ای (بر حسب درصدی از EAD) است که بانک در هنگام نکول مشتری اعتباری در افق زمانی یک ساله متحمل آن می‌شود. طبق رویکرد F-IRB بازل، زیان در صورت نکول ۴۵٪ فرض می‌شود اگرچه LGD تجربی بانک به مراتب کمتر می‌باشد.

۵,۶ کاهش ریسک اعتباری

بانک اندازه و ریسک پورتهوی تسهیلات خود را با متنوع سازی پورتهوی از منظر اندازه تسهیلات و تمرکز اعتباری در صنایع مختلف، مدیریت می‌کند. بانک جهت همگام سازی کسب و کار خود با تغییرات وضعیت اقتصادی داخل و خارج کشور، شیوه‌ها و استانداردهای مدیریت اعتباری خود را به صورت پویا مدیریت می‌کند.

¹⁸ Exposure-at-Default

بانک بر اساس اعتبار تسهیلات گیرندگان و توانایی آن‌ها در بازپرداخت تعهداتشان، محصولات اعتباری اعطا می‌کند. (نه بر اساس صرفاً وثایق و ضمانت‌های ارائه شده) با این وجود، در مواقع لزوم از تضمین اشخاص ثالث و وثیقه برای کاهش ریسک اعتباری استفاده می‌کند و به طور منظم بر ارزش وثایق نظارت دارد.

انواع اصلی وثیقه‌های اخذ شده توسط بانک شامل پول نقد، اوراق بهادار قابل فروش، املاک و مستغلات، تجهیزات و چک‌های وصولی تجاری است. استفاده از چک‌های وصولی تجاری به عنوان وثیقه، به بانک این امکان را می‌دهد که به طور مداوم بر جریان نقدی و عملکرد تجاری تسهیلات گیرنده نظارت داشته باشد. همچنین بانک جهت اطمینان از تحقق به موقع تعهدات اعتباری تسهیلات گیرنده در مقابل بانک، به عنوان حمایت اخلاقی، از سهامداران و مدیران اصلی شرکت‌ها ضمانت‌های شخصی وثیقه می‌گیرد (به عنوان مثال اقامتگاه‌های اصلی).

طبق بازل ۳، بانک در محاسبه سرمایه نظارتی از تاثیر وثایق در کاهش ریسک اعتباری استفاده کرده است. وثایق واجد شرایط جهت کاهش ریسک اعتباری در درجه اول شامل سپرده‌های نقدی و اوراق بهادار قابل فروش می‌باشد که توسط تسهیلات گیرندگان ارائه می‌شود. همانطور که در جدول ۳ نشان داده شده است ("دارایی‌های موزون شده به ریسک طبق رویکرد استاندارد بازل ۳ در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۹")، کاهش اصلی در مقدار اکسپوژر در معرض ریسک، پس از اجرای تکنیک CRM^{۱۹} مربوط به تسهیلات با اشخاص حقیقی، حقوقی و تسهیلات غیر جاری می‌باشد.

۵.۷ آزمون بحران

در جدول زیر تاثیر سناریوهای مختلف آزمون بحران بر روی نسبت کفایت سرمایه بانک (CAR) قابل مشاهده است. اکسپوژر اعتباری در آزمون بحران شامل تسهیلات به شرکت‌های حقوقی، تامین مالی پروژه‌ها از طریق صندوق توسعه ملی و تعهدات زیر خطی ترازنامه می‌باشد که تمامی این‌ها حدود ۸۰٪ دارایی‌های موزون شد به ریسک^{۲۰} بانک را تشکیل می‌دهد. تسهیلات به بانک‌ها ۱۰٪ به اشخاص حقیقی کمتر از ۲٪ دارایی‌های موزون شده به ریسک بانک را تشکیل می‌دهد و مابقی این دارایی‌ها موزون به ریسک شامل اکسپوژر تسهیلات غیرجاری، دارایی‌های غیر اعتباری و به مقدار محدود سرمایه‌گذاری در سهام است. در زیر مفروضات در نظر گرفته شده جهت آزمون بحران به جزئیات تشریح شده است.

جدول ۶- آزمون بحران طبق رویکرد F-IRB

کفایت سرمایه طبق رویکرد F-IRB بازل	وزن ریسک پور تفوی تسهیلات حقوقی	C / C C				سناریو بحران اقتصادی
		بدون رتبه	C C C	B / B B	و بالاتر	
۱۳.۹٪	۹۸.۷٪	۱.۴٪	۱۴.۲٪	۸۱.۸٪	۲.۷٪	شرایط عادی ^۱
۱۲.۶٪	۱۱۱.۳٪	۱۵.۶٪	۶۵.۳٪	۱۹.۳٪	۰.۰٪	آزمون بحران ۱ (شرایط بحرانی ملایم) ^۲
۱۰.۲٪	۱۴۲.۷٪	۷۸.۱٪	۱۹.۳٪	۲.۷٪	۰.۰٪	آزمون بحران ۲ (شرایط بحرانی متوسط) ^۳
۹.۷٪	۱۵۲.۳٪	۹۷.۴٪	۲.۷٪	۰.۰٪	۰.۰٪	آزمون بحران ۳ (شرایط بحرانی خیلی شدید) ^۴

^{۱۹} Credit Risk Mitigation

^{۲۰} به جز ریسک بازار و ریسک عملیاتی

۱- شرایط عادی:

الف. فرض کنید ترکیب دارایی‌ها و وزن ریسک معادل داده‌های صورت‌های مالی منتهی به تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۹ باشد.

۲- آزمون بحران ۱ (شرایط بحرانی ملایم)

الف. رتبه تسهیلات اعطائی به شرکت‌ها یک رتبه تنزل پیدا کنند. (معادل سه درجه)

ب. همه تسهیلات دارای رتبه $CCC+$ و کمتر، به رتبه C/CC تنزل پیدا کنند.

۳- آزمون بحران ۲ (شرایط بحرانی متوسط)

الف. رتبه تسهیلات اعطائی به شرکت‌ها دو رتبه تنزل پیدا کنند. (شش درجه)

ب. همه تسهیلات دارای رتبه $B+$ و کمتر به رتبه C/CC تنزل پیدا کنند.

پ. اکسپوژر تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی یک کاردینال تنزل پیدا کند. (مطابق با

Basel's supervisory slotting criteria for specialized lending^{۲۱})

۴- آزمون بحران ۳ (شرایط بحرانی شدید)

الف. رتبه تسهیلات اعطائی به شرکت‌ها سه رتبه تنزل پیدا کنند. (نه درجه)

ب. همه تسهیلات دارای رتبه $BB+$ و کمتر به رتبه C/CC تنزل پیدا کنند.

پ. اکسپوژر تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی دو کاردینال تنزل پیدا کند. (مطابق با

Basel's supervisory slotting criteria for specialized lending)

^{۲۱} طبق سند بازل تسهیلات اعطائی جهت ایجاد پروژه‌ها به ۵ طبقه دسته‌بندی می‌شوند. وزن‌های دسته‌های ۱ تا ۴ به ترتیب ۷۰٪، ۹۰٪، ۱۱۵٪ و ۲۵۰٪ می‌باشد و اگر پروژه‌ای در دسته ۵ (نکول) قرار بگیرد می‌باید ذخیره‌ای برابر با کل مبلغ اکسپوژر در نظر گرفته شود و از این رو مبلغ اکسپوژر از سرمایه بانک کاسته می‌شود.

۶. ریسک بازار

در این بخش، به ریسک ناشی از تغییر در شرایط بازار و تاثیر منفی بر ارزش دارایی ها، بدهی ها و سودآوری بانک، اشاره خواهد شد. دارایی های قابل داد و ستد، اوراق بهادار و سهام و همچنین دارایی های در معرض ریسک نرخ ارز (خارجی) در معرض ریسک بازار هستند.

کمیته دارایی ها / بدهی ها (ALCO) وظیف مدیریت ریسک بازار را برعهده دارد. در جلسات هفتگی کمیته دارایی ها و بدهی های بانک، مسائل مربوط به ریسک بازار، به مدیریت ارشد ارائه می شود و توصیه های لازم در خصوص کنترل این ریسک مطرح می گردد. چارچوب ریسک بازار بانک شامل سیاست ها، روش های اعتبار سنجی و مدل های ارزیابی است. واحد مدیریت ریسک به طور مداوم با استفاده از رویه ها و مدل های متنوع ریسک بازار را بررسی و ارزیابی می نماید.

۶.۱ گزارش دهی از ریسک بازار

در حال حاضر بانک برای محاسبه ریسک بازار، رویکردی را شبیه به روش ساده شده بازل^{۲۳} (منتشر شده در ژانویه ۲۰۱۹) که با توجه به اقتصاد ایران تعدیل شده است، اتخاذ کرده است. برای اطلاعات بیشتر به یادداشت ۲-۷-۵۳ صورت های مالی مراجعه شود.

۶.۲ اندازه گیری ریسک بازار

علاوه بر گزارش های نظارتی، بانک برای اندازه گیری و کنترل ریسک بازار از چندین مدل داخلی استفاده می کند از جمله مدل های بر اساس روش^{۲۴} VaR و تاثیر تغییرات نرخ سود یکسان در تمامی سررسیدها بر روی دارایی های نگهداری شده در دفاتر معاملاتی^{۲۵} و غیرمعاملاتی^{۲۶} می باشد. میزان اکسپوزر در معرض ریسک بازار که ناشی از ریسک نرخ سود، ارز خارجی و سهام است با استفاده از مدل های داخلی اندازه گیری و کنترل می شوند.

در روش VaR فرض می شود که باتوجه به تغییرات تاریخی مشاهده شده، حرکت های آتی در نرخ بازار قابل پیش بینی است. با تخمین VaR و انجام آزمون بحران تحت سناریوهای مختلف کلان اقتصادی میزان آسیب پذیری بانک در برابر ریسک مشخص خواهد شد. هدف از این آزمون ها ارائه مکانیسم هشدار زود هنگام در مورد شوک های سیستمیک است. محاسبه VaR با استفاده از انحراف معیار روزانه برای افق ۱۰ روزه و با احتمال یک درصد زیان انجام می شود.

۶.۳ ریسک نرخ سود

به دلیل تحولات اخیر بازار بدهی در ایران، بانک با افزایش سطح ریسک نرخ سود مواجه است و ممکن است با رعایت محدودیتهای نظارتی در نرخ سود، بخشی از منابع خود را از دست دهد.

²² Basel 3 Simplified Standardised Approach

²³ Value at Risk

²⁴ Interest Rate Risk on Trading Book (IRRBTB)

²⁵ Interest Rate Risk on Banking Book (IRRBB)

ریسک نرخ سود روی اقلام معاملاتی (IRRTB^{۲۶})

تنها دارایی قابل داد و ستد بانک در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹ اوراق مشارکت دولتی و غیر دولتی است. با رشد بازار ثانویه اوراق قرضه در ایران، شاهد افزایش قابل توجهی در حجم این اوراق بوده‌ایم و انتظار می‌رود IRRTB بخش بزرگی از ریسک بازار بانک را تشکیل دهد. با توجه به ماهیت این دارایی‌ها، ممکن است ارزش آنها به دلیل طیف وسیعی از عوامل از جمله بازده، نقدینگی بازار، همبستگی بین بازار و نوسانات بازار تغییر کند. جدول زیر تأثیر تغییر موازی نرخ سود دارایی‌های قابل داد و ستد را نشان می‌دهد.

جدول ۷- آزمون بحران IRRTB: حساسیت ارزش بازار به دلیل تغییر موازی در منحنی بازده

گروه				اقلام
۴ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسید ها	۲ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسید ها	۲ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسید ها	۴ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسید ها	
۱۴۰۱/۱۲/۲۹				
۴۱۳,۹۲۶	۲۰۴,۶۹۴	(۲۰۰,۰۲۳)	(۳۹۵,۸۰۹)	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)
۱۴۰۰/۱۲/۲۹				
۹۴۸,۶۳۳	۴۶۵,۸۶۹	(۴۶۳,۰۲۰)	(۹۱۰,۱۱۰)	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)

۶.۳.۱ ریسک نرخ سود دارایی‌ها و بدهی‌های غیر معاملاتی (IRRB^{۲۷})

بانک از نرخ شناور و یا از اختیار قابل توجهی در ارائه نرخ سود (به عنوان مثال بازپرداخت زود هنگام) در پورتنوی تسهیلات خود استفاده نمی‌کند. در اثر افزایش در نرخ سود در کوتاه مدت سودآوری بانک ممکن است کاهش یابد. جدول زیر تأثیر تغییر موازی نرخ سود در اقلام غیر معاملاتی را نشان می‌دهد.

جدول ۸- آزمون بحران IRRB: حساسیت درآمد به دلیل تغییر موازی در نرخ سود

گروه				اقلام
۴ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسید ها	۲ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسید ها	۲ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسید ها	۴ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسید ها	
۱۴۰۱/۱۲/۲۹				
(۷,۱۱۹,۷۴۷)	(۳,۵۵۹,۸۷۳)	۳,۵۵۹,۸۷۳	۷,۱۱۹,۷۴۷	تسهیلات (میلیون ریال)
۴۱۳,۹۲۶	۲۰۴,۶۹۴	(۲۰۰,۰۲۳)	(۳۹۵,۸۰۹)	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)
۷۷۳,۵۵۸	۳۸۶,۷۷۹	(۳,۰۰۲,۰۴۶)	(۶,۰۰۴,۰۹۲)	سپرده ها (میلیون ریال)
(۵,۹۳۲,۲۶۲)	(۲,۹۶۸,۴۰۰)	۳۵۷,۸۰۴	۷۱۹,۸۴۶	مجموع (میلیون ریال)
۱۴۰۰/۱۲/۲۹				
(۵,۸۵۶,۲۰۷)	(۲,۹۲۸,۱۰۴)	۲,۹۲۸,۱۰۴	۵,۸۵۶,۲۰۷	تسهیلات (میلیون ریال)
۹۴۸,۶۳۳	۴۶۵,۸۶۹	(۴۶۳,۰۲۰)	(۹۱۰,۱۱۰)	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)
۳,۵۵۴,۶۷۷	۱,۷۷۷,۳۳۹	(۴,۸۲۳,۷۵۷)	(۹,۶۴۷,۵۱۵)	سپرده ها (میلیون ریال)
(۱,۳۵۲,۸۹۷)	(۶۸۴,۸۹۶)	(۲,۳۵۸,۶۷۳)	(۴,۷۰۱,۴۱۸)	مجموع (میلیون ریال)

* اثر رفتار مشتریان بر ورود و خروج منابع به صورت تقریبی لحاظ شده است.

²⁶ Interest Rate Risk on Trading Book

²⁷ Interest Rate Risk on Banking Book

۶,۴ ریسک نرخ ارز

ریسک نرخ ارز بانک عمدتاً ناشی از تعهدات خارج از ترازنامه مانند اعتبارات اسنادی جهت واردات کالا است. بانک خاورمیانه برای بهره‌برداری از تغییرات احتمالی قیمت ارز وارد معاملات ارزی نمی‌شود اما گاهی اوقات در فاصله زمانی کوتاه، عمدتاً به دلیل انجام تعهدات مربوط به مشتریان خود، موقعیت باز ارزی ایجاد می‌کند. جداول مندرج در یادداشت ۵۳,۵,۵,۲ صورتهای مالی، اثرات احتمالی بر درآمد بانک را با توجه به ریسک نرخ ارز تحت مدل‌های تک دارایی و واریانس- کواریانس ارزش در معرض خطر (VaR) را نشان می‌دهد. جداول در یادداشت ۵۳,۵,۶ صورتهای مالی مقدار سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک نرخ ارز را تحت مدل‌های تک دارایی و واریانس- کواریانس ارزش در معرض خطر (VaR) را نشان می‌دهد.

۶,۵ ریسک سهام

پورتفوی سرمایه‌گذاری بانک در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۹ برابر با ۸۹۵ میلیارد ریال شامل سرمایه‌گذاری استراتژیک در شرکت بیمه عمرخاورمیانه (در حدود ۷۰۰ میلیارد ریال) بوده است. اطلاعات تکمیلی در یادداشت ۱-۲۸ و ۲-۲۸ صورتهای مالی در دسترس می‌باشد.

۷. ریسک عملیاتی

هفت نوع ریسک عملیاتی طبق کمیته بازل عبارتند از:

- ۱- تخلف داخلی
- ۲- سواستفاده خارجی
- ۳- ایمنی محیط کاری و فعالیت‌های استخدامی
- ۴- مشتریان، محصولات و فعالیت‌های تجاری بانک
- ۵- خسارات فیزیکی
- ۶- اختلال در سیستمها و امکانات بانک
- ۷- شکست در اجرای فرآیندها و خدمات بانکی

بخش مدیریت ریسک از این دسته‌ها برای شناسایی و ارزیابی ریسک‌های عملیاتی به عنوان بخشی از چارچوب "خود ارزیابی ریسک و کنترل" (RCSA) استفاده می‌کند.

۷.۲ روش خود ارزیابی ریسک و کنترل (RCSA)^{۲۸}

فرایند ارزیابی ریسک عملیاتی از روش خود ارزیابی ریسک و کنترل (RCSA) پیروی می‌نماید، که براساس آن:

- هر یک از شعب و واحدهای ریسک‌پذیر بانک دارای یک نماینده مشخص RCSA هستند که مسئول انجام فرایند ارزیابی درخصوص ریسک‌های واحد خود با همکاری یک کارشناس ریسک می‌باشد.
- نمایندگان تعیین شده RCSA، فراوانی و شدت ریسک‌های عملیاتی شناسایی شده را تعیین کرده و آن‌ها را به دو دسته "ریسک‌های با اهمیت" و "ریسک‌های کم اهمیت" طبقه‌بندی می‌نمایند.
- رؤسای کلیه واحدهای ریسک‌پذیر (به کمک کارشناس ریسک مربوطه) موظف‌اند کلیه "ریسک‌های با اهمیت" شناسایی شده در واحد خود را بررسی کرده و جهت کاهش ریسک‌ها روش‌های کنترلی پیشنهاد دهند.
- واحد ریسک، پس از به کارگیری روش‌های کنترلی، تمام ریسک‌های باقیمانده را به عنوان ریسک‌های با اهمیت لحاظ می‌کند و در فهرست انبار ریسک^{۲۹} قرار می‌دهد.

با استفاده از RCSA، تا به امروز ریسک‌های عملیاتی متعددی در بخشهای مختلف بانک و شعب شناسایی شده است.

²⁸ Risks and Controls Self-Assessment

²⁹ Risk Inventory

۷,۳ سامانه شناسایی ریسک های عملیاتی

سامانه شناسایی ریسک های عملیاتی یک سامانه آنلاین است و تمامی پرسنل بانک (کارمندان و مدیران) به آن دسترسی دارند. این سامانه با هدف شناسایی ریسک های فرآیندهای بانک جهت پیشگیری از سواستفاده های داخلی و خارجی و همچنین اعمال کنترل های مناسب پیاده سازی گردید. تا به امروز ریسک های متعددی در این سامانه گزارش و مرتفع شده اند.

۷,۴ فرایند خدمات و محصولات جدید (NPSP^{۳۰})

ریسک عملیاتی ناشی از محصولات و خدمات جدید درون بانک و شعب، در یک چارچوب منظم و به کمک دستورالعمل فرایند خدمات و محصولات جدید بانک (NPSP)، به درستی شناسایی و کاهش می یابد.

۷,۵ انباره ریسک

در انباره ریسک ها بر اساس ماهیتشان دسته بندی، جمع آوری و ارزیابی می گردند. انباره ریسک بانک خاورمیانه شامل ریسک اعتباری، ریسک بازار، ریسک عملیاتی، ریسک نقدینگی، ریسک تمرکز، ریسک تطبیق با قوانین و شهرت می باشد. در انباره پس از دسته بندی بر اساس ماهیت جزئیات ریسک تشریح و اقدامات لازم جهت مواجه و کاهش آن بیان می گردد.

۷,۶ رویکرد اندازه گیری استاندارد به روز شده

در حال حاضر سرمایه لازم برای پوشش ریسک های عملیاتی با استفاده از مدل استاندارد بازل 3 (USMA^{۳۱}) به روز شده با محاسبه ی شاخص کسب و کار بر پایه درآمدها و هزینه های بهره ای، خدماتی و کارمزدی، و مالی بدست می آید. مطابق این رویکرد، ابتدا شاخص کسب و کار (BI^{۳۲}) براساس درآمد ها و هزینه های بهره ای، کارمزدهای دارایی های بهره زا و سود و زیان حاصل از سرمایه گذاری های بانک محاسبه شده و سپس مبلغ BI به مؤلفه تجاری (BIC^{۳۳}) تبدیل می گردد و مطابق دستورالعمل های بازل ۳، سرمایه مورد نیاز ریسک عملیاتی اندازه گیری می شود. از آنجا که BIC بانک کمتر از ۱ میلیارد یورو است، نیازی به تعدیل سرمایه ریسک عملیاتی بانک با استفاده از مؤلفه ضرر داخلی (ILM^{۳۴}) نیست.

در مدل USMA میانگین سه ساله هر یک از اجزای زیر استفاده می شود.

- درآمد تسهیلات اعطایی، درآمد بهره ناشی از دارایی های قابل نگهداشت تا سررسید، درآمد بهره ناشی از دارایی های قابل داد و ستد و سایر درآمدهای ناشی از بهره
- هزینه سود سپرده ها

³⁰ New Product and Services Process

³¹ Updated Standardized Measurement Approach

³² Business Indicator

³³ business indicator component

³⁴ Internal Loss Multiplier

- داراییهای بهره‌زای ترازنامه شامل کل تسهیلات اعطایی، اوراق و سایر دارایی‌های بهره‌زا
 - کارمزدها و حق‌العمل
 - خالص سود (زیان) از دارایی‌های قابل داد و ستد
- جدول زیر محاسبه سرمایه لازم برای پوشش ریسک عملیاتی با استفاده از روش USMA را نشان می‌دهد.

فاکتورها	زیر فاکتورها	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	میانگین
درآمدهای ناشی از بهره، به جز برای عملیاتی و لیزینگ	درآمد تسهیلات اعطایی	۲۴,۶۹۲,۷۵۶	۳۸,۳۲۹,۱۱۴	۵۹,۵۷۲,۴۶۰	
	درآمد بهره ناشی از دارایی‌های قابل نگه‌داشت تا سررسید	۲,۹۲۲,۲۰۶	۵,۰۱۸,۲۴۱	۶,۲۷۸,۵۱۹	
	درآمد بهره ناشی از دارایی‌های قابل داد و ستد	۸,۰۶۰,۴۴۴	۹,۶۹۰,۷۳۷	۵,۰۲۷,۵۹۸	
	سایر درآمدهای ناشی از بهره	۱۸۴,۸۹۴	۲۵۳,۴۳۹	۳۳۵,۵۹۲	
	حاصل جمع	۳۵,۸۶۰,۳۰۰	۵۳,۲۹۱,۵۳۱	۷۱,۲۱۴,۱۶۹	۵۳,۴۵۵,۳۳۳
هزینه‌های ناشی از بهره، به جز برای عملیاتی و لیزینگ	هزینه سود سپرده‌ها	۲۲,۲۸۲,۸۹۰	۳۵,۴۶۸,۵۱۲	۴۳,۸۹۴,۳۲۰	۳۳,۹۱۵,۲۴۱
داراییهای بهره‌زای ترازنامه	کل تسهیلات اعطایی، اوراق و سایر دارایی‌های بهره‌زا	۳۰۴,۱۷۷,۰۶۵	۴۱۸,۸۰۸,۳۹۴	۵۱۵,۷۵۱,۸۱۵	۴۱۳,۹۱۲,۴۲۵
درآمد سود های تقسیمی سرمایه گذاری ها	درآمد سود سهام و واحد های صندوق سرمایه گذاری	۶۹,۷۰۹	۱,۷۶۶,۷۷۳	۱,۱۵۲,۰۳۵	۹۹۶,۱۷۲
درآمد کارمزدها و حق‌العمل	شامل حق الوکاله، گشایش های اعتبارات اسنادی و صدور ضمانت نامه ها	۹,۸۴۳,۵۵۶	۸,۱۵۹,۷۰۹	۶,۰۹۰,۰۳۰	۸,۰۳۱,۰۹۹
هزینه کارمزدها و حق‌العمل	هزینه کارمزد و هزینه مالی	۲۷۵,۲۸۱	۳۷۴,۳۲۰	۴۴۶,۷۳۹	۳۶۵,۴۴۷
سایر درآمدهای عملیاتی	سایر درآمدها از دارایی‌های غیر جاری	-	-	-	-
سایر هزینه های عملیاتی		-	۲۵۵,۰۵۰	۲,۵۶۶,۰۱۰	۹۴۰,۳۵۳
خالص سود (زیان) از دارایی‌های قابل داد و ستد	جمع سود (زیان) تحقق یافته سرمایه گذاری ها + سود (زیان) خرید و فروش ارز	۲۲۸,۱۴۹	۳,۷۶۰,۲۸۴	۶,۷۸۹,۶۹۵	-
	خالص سود (زیان) افزایش (کاهش) ارزش سرمایه‌گذاریها	-	-	-	-
	سود(زیان) تسعیر ارز	۶,۹۱۲,۳۹۶	۲,۵۳۱,۸۸۱	۴,۳۷۱,۵۶۰	-
	حاصل جمع	۷,۱۴۰,۵۴۵	۶,۲۹۲,۱۶۵	۱۱,۱۶۱,۲۵۵	۸,۱۹۷,۹۸۸
شاخص کسب و کار		۲۷,۴۵۶,۱۴۲			
مؤلفه شاخص کسب و کار		۳,۴۳۲,۰۱۸			
سرمایه لازم برای پوشش ریسک عملیاتی (میلیون ریال)		۳,۴۳۲,۰۱۸			